

kulmination og afslutning, de har forladt deres hyggelige hjem. Thi da uddeles der smagsprøver, stundom en liden skefuld til hver af en sammenkogt ret eller en sammenpisket dessert, ved andre lejligheder lidt revet grønsag på et salatblad. Uddelingen af dette festlige traktement udløser uundgåeligt dramaer, dels slagsmål mellem damerne om at få fat i smagsprøven før de andre, dels hele serier af angstfyldte skrig fra deltagere, der er bange for at smagsprøverne skal slippe op, før serveringen når hele vejen rundt. Ind i vores kontorer trænger på disse aftener sådanne fortvivlelsens udbrud, at man skulle tro det drejede sig om maduddeling i et af verdens hungerområder, fjernt fra Rådhuspladsen:

– Der var ingen kød i min smagsprøve! ... Jeg har ikke fået nogen gulerod! Hende ved siden af mig har fået to gange!

Det er altid rart at møde Else bagefter og konstatere, at hun endnu en gang har haft held til at afvikle sit møde med Mor fra Hullet med livet i behold.

Da såvel chefredaktørerne og redaktionssekretærerne samt 95 procent af medarbejderne har hjemmegående koner, er det den almindelige mening, at sådanne aftener er alt hvad fruene har brug for. Og Vor Mor er ikke den, der vil stå de kvindelige læseseres lykke i vejen. Smagsprøver er nemlig i det hele taget det, der lige nu kan få de såkaldt travle husmødre til at slippe alt, hvad de har i hænderne for at stå på hinandens tær og bokse hinanden foran demonstrationsdiskene på udstillinger, i fødevareafdelinger og hvor folk ellers kan lære at udskære oste på den anden led og destruere udmærkede traditionelle retter ved at pløre dem til med syltede mandarinskiver.

Gode skattekroner bliver også investeret i Husholdningsrådets bestræbelser for at holde kvinden på kvindens plads. Ganske vist er det fortrinsvis ældre husmødre fra Vesterbro, der fordriver tiden ved rådets demonstrationer i lokaler i Lyrskovgade, men for at ingen skal gå fri, har institutionen blandt andet haft held til at lægge sig på to minutters daglig sendetid midt i radioens morgenmusik. Bedst som den dan-

ske befolkning sidder ved dagens første måltid og lader tonerne sive, siger det pling, og så er frk. Vestergaards disciple over de sagesløse lyttere for at fortælle hjemmets kvinder, hvori deres pligter består lige her og nu. En nidkær skare af husholdningslærerinder henter en ekstra hyre ved disse *man-bør* programmer. De manende pegefingre nærmest stritter ud af højtaleren, husmødre kommanderes hid og did med koste og spande, klude og børster. Ingen skal være i tvivl om, at husligheden er et heltidsjob, og at det stadig er syndigt at springe over, hvor gærdet er lavest. Dagsbefalingerne om rengøring er lidet appetitvækkende, lune kryddere og ostemadder stivner mellem lytternes tænder i dette morgentræf med slimede karklude, møl og mider, boreorm og sølvkræ, og kaffen og teen antager smag af brun sæbe og klor når nidkære rådgivere fortæller om de våben, hvormed krigen her og nu skal føres mod dette uvæsen, hvad enten man kan få øje på det eller ej.

Af og til indeholder udsendelserne særpræget inspiration til familiens affodring. Uforglemmelig i vide kredse bliver det morgenbudskab, der handler om, at hvis husmoderen finder de danske tomater for dyre i forhold til de udenlandske, skal hun bare skære dem i tyndere skiver, før de fordeles på brødet. En anden mindeværdig morgen-opsang fra det samme år formidles af den konsulent, som jeg længe troede var identisk med den på det tidspunkt berømte Snøvlesofie. Udsendelsen starter med følgende erklæring:

– Der findes noget i nivet, der hedder de små skuffenser...

Her er der sikkert mange lyttere der slår ørerne ud i håb om, at der til en afveksling vil komme lidt psykologisk bistand til overvindelsen af sådanne skuffelser. Men damen fortsætter:

– En af dem synes jeg person-nigt det er at få menon som eftermad!

Herefter er der så anvisning på, hvordan man ved at investere arbejdstid i at udskære, snaske, bakse og sukke, kan destruere selv den bedste melon.

Den morgen, jeg bestemmer mig til at gå ind på bladet og

gå i gang med at kvæle Husholdningsrådets to morgenminutter, er det først lykkedes rådet at kvæle min madlyst med en dagsbefaling om, at enhver husmor med respekt for sig selv omgående bør undersøge sine vandlåse, og rense dem for slim og slam samt udrydde det dyreliv, der uden tvivl trives under køkkenvasken. Da sådanne operationer hjemme hos os forestås af husets blikkenslager, kan jeg med selvspekten i behold sætte mig ved mit skrivebord og skrive en artikel om, at nu kan det være nok. Vi gider ikke høre mere, og slet ikke på den tid af morgenen.

Afskaffelsen af de to minutter bliver uventet let, for det viser sig, at jeg har en væsentlig del af befolkningen bag mig. Selv radiatorådets medlemmer har gjort sig deres tanker, og jeg mangler ikke opbakning under aflivningsprocessen.

Alligevel overvældes redaktionen også af et betragteligt antal klageskrivelser. De er sendt direkte til Hasager og er besynderligt enslydende. Dels kan indsenderne ikke forestille sig tilværelsen uden de to morgenminutter, dels synes de, at det er Politikens pligt at skille sig af med den uforkammede medarbejder, der står i vejen for oplysningen af de danske husmødre. Hasager er en høflig mand, han skriver med sin sekretærs bistand et venligt brev til de navne og adresser, som er anført på protestskrivelserne. Og så oplever han det forunderlige, at postvæsnet returnerer ni ud af ti af forsendelserne, fordi adressaten ikke eksisterede. Dette er en særlig form for de anonyme breve, som jeg også selv skulle modtage så mange af i mit videre liv. Det interessante ved fænomenet er, at en langt overvejende del af disse breve, hvad enten de er påført falske navne eller bare et mærke, ofte et gravkors eller dødningehoved, tydeligt er præget af at være skrevet af kvinder. Og de sendes også fortrinsvis til kvinder. I hvert fald inden for mit fag. Det er ikke kun, fordi vi på det tidspunkt gennemgående dyrker en mere kontroversiel journalistik end mændene – for selv et så elskeligt og ukontroversielt menneske som Susanne Palsbo får indimellem særdeles giftige breve, der ganske vist ikke indeholder protester mod noget, hun har skrevet, men til gengæld med-

delelser om, at hun ikke skal tro, hun er noget, for hun er både grim og dum, og gid det må gå hende og hendes familie rigtig skidt.

Efter et langt liv i journalistikkens tjeneste kunne jeg, om det skulle være, i dag tapetsere mit arbejdsrum med skrivelser fra unavngivne personer. Men det forudsatte naturligvis, at jeg havde samlet dem frem for at lade dem gå lige i papirkurven, hvor de har deres naturlige plads. Kun en af disse skrivelser, modtaget i nyere tid, levede videre på et højere plan. Den hidrørte angiveligt fra BZ'erne, men af teksten fremgik tydeligt, at det ikke var forfattet af bevægelsens strategisk begavede overhunde, men måske af en eller flere af de forstyrrede piger, der udgør bevægelsens viljeløse bundskrab. Foruden insinuationer samt trusler både mod mig, min hund og mine børnebørn indeholdt kuverten en plasticindpakket og af postvæsnet meget fladtrykt lort. Af samme grund styrede forsendelsen uden om min papirkurv og direkte ud i skraldespanden, og der lå den, indtil min trofaste huslige medhjælper Nora insisterede på, at jeg underrettede politiet om forsendelsens særlige art. Hun fastholdt, at den måtte interessere øvrigheden, der netop på det tidspunkt var engageret i de fortløbende kampe omkring Sorte Hest på Vesterbro. Selv mente jeg ikke, sådanne barnagtigheder kunne have videre interesse, men politiet var ligesom Nora af en anden opfattelse. Forsendelsen blev med en tang halet op i lyset og blev – uden videre berøring af menneskehænder – ført til Københavns Politigård. Mit hus blev til al overflod sat under bevogtning, det vil sige, at der i flere uger holdt en politibil et stykke henne ad Hummeltoftevej. Det årvågne mandskab fik ikke bid og fandt heller ikke ud af, hvem der havde destrueret havelygten i min indkørsel. Til gengæld havde politivognens tilstedeværelse på anden vis en aldeles glimrende virkning. De bilister, der ellers plejer at køre ad samme vej i et tempo, som deltog de i Monte Carlo-løbet, troede, det drejede sig om en fartkontrol. Gennem tre-fire uger kunne både børn, hunde, og ældre mennesker passere vejen uden risiko for deres liv.

tagender tillod sig over for kunderne. Andre specialmedarbejdere var lige så rystede over, at jeg rodede op i sådanne forhold til skade for de autoriteter og koryfæer, der hidtil havde forsynet dem med stof, uden at de selv behøvede at gøre sig for megen ulejlighed. Disse mandlige kolleger var naturligvis langt mere elskede end jeg af de højere forbindelser, der hidtil havde kunnet virke i god rolighed uden hensyn til brugerne.

Det mest interessante bevis for, at det forholdt sig sådan, kunne jeg hente den dag, vores trafik- og turistmedarbejder fejrede sit 25 års jubilæum. De yngre kolleger, der var mødt op til sherry-udskænkning i Sikker Hansen-Salen, kunne undrende beskue indmarchen af blomster- og flaskebærende kejserspinger fra D.S.B., rejsebranchen, flyselskaberne, turistorganisationerne og udlandets turistrepræsentationer i København. Da lokalet var fyldt til bristepunktet, og det ikke var til at sparke sig frem for blomsterdekorationer, gavepakker og vin og spiritus, steg en af de nordiske turistchefer op på det tilvebragte podium for at tale på mængdens vegne. Den verbale hyldelse sluttede med den konklusion, at det, der først og fremmest skulle siges i dag – og her vidste taleren, at han havde alle de tilstedeværende med sig – det var at jubilæaren aldrig havde skrevet noget, hans forbindelser havde været kede af at se på tryk. De fremmødte gratulanter råbte hør-hør! Jeg stod ved siden af min mand og Paul Hammerich og hviskede til dem, at hvis jeg efter femogtyve år i faget ville få et sådant journalistisk eftermæle, ville jeg forlade receptionen og gå lige hjem og hænge mig.

*

Sammen med en skare af kvindelige kolleger og andre udvalgte overværer jeg som relativt ny københavner-journalist et foredrag om husmoderlige emner. Det ledsages til al overflod af lysbilleder, der ser ud, som om de er optaget med et stykke madpapir foran linsen. Pludselig vækkes det tvangsindlagte publikum af sin slummer af et nødskrig fra det

dunkle lokales mellemste stolerækker.

HJÆLP ... jeg kan overhovedet ikke tåle at kede mig sådan!

Udbruddet viser sig at komme fra Socialdemokratens nye udsendte, *Eva Bendix*. Jeg flytter hen ved siden af hende, så vi kan yde hinanden moralsk støtte indtil lidelserne er forbi og således indledes et livslangt venskab, ikke blot mellem Eva og mig, men også mellem vores familier.

At Eva og jeg var og er politisk uenige på adskillige punkter skal ikke skille os ad. Der er det særlige ved Eva, at hun er så overbevist om vigtigheden af sine egne meninger, at hun til enhver tid tager det som en god spøg, hvis jeg mener det modsatte. Det kan ikke være mit alvor, når jeg siger, at jeg ikke er socialdemokrat, og det er, i hendes øjne, udtryk for momentan sindsforvirring, hvis jeg ikke – som hun – siger nej til de Europæiske Fællesskaber. Hun går ud fra som givet, at jeg nok kommer på bedre tanker, hvis jeg når så vidt som til at være ved mine fulde fem. Derfor er der ingen grund til diskussioner om vores divergerende synspunkter, især ikke, fordi der ellers er så meget, vi er enige om. For eksempel om det regelsæt, hvorefter vores familieliv skulle styres i de år, vi foruden mand og hjem havde små eller mindre børn. Vores hede stræben gik ud på at bevise, at vi godt kunne klare denne væsentlige side af tilværelsen sideløbende med et krævende arbejde.

Vi blev yderligere heppet af, at omgivelserne stedse havde øjnene på os og forventede, at vores hjem var beskidte og ufremkommelige, vores unger forsømte og snottede og vores madprogram elendigt og at vores ægtefæller, Claus Becker og Jens Nørgaard, gik rundt i evig længsel efter at udskifte os med et par hjemmearbejdende husmødre, som alene helligede sig opgaven som permanente service-foranstaltninger og lod mændene om det med forsørgelsen.

Som formanden for De sjællandske Landboforeningers Husholdningsudvalg, fru Ellen Villemoes Andersen kærligt udtrykte det, når vi havde skrevet et eller andet, der ikke passede hende:

– I er nogle værre tøser, jeg gad nok vide, hvordan der ser

ud hjemme hos jer!

Ja, det skulle hun faktisk vide, for så ville hun blive meget forbavset. Netop fordi det ikke skulle spørges, at vi forsømte det ene for det andet, herskede der faktisk en forbilledlig orden i vores hjem. Vi gik højt op i den rette ernæring og i køkkenets permanent ryddede tilstand, vi brugte sammen med vores mænd den væsentligste del af vores fritid på at divertere børnene med udflugter til seværdige og lærerige steder, og ingen rendte så ofte som vi til forældremøder, ingen bagte så mange småkager til jul og malede så mange æg til påske. Vi piskede af sted, vel vidende, at vi ikke bare skulle være på omgangshøjde med det store flertal af hjemmearbejdende koner, men også lidt bedre. For hvis noget gik i kuk for de mødre, der havde hele dagen til deres rådighed, hvis deres unger var forsømte og uopdragne, deres køkkener lignede et bombenedslag og deres hjem en rodebutik, så havde de utallige undskyldninger at vælge imellem. Men om os ville man – som et argument mod kvindens frigørelse og selvforsørgelse – påstå, at enhver brist på den huslige orden udelukkende skyldtes, at vi på egoistisk vis havde forladt kødgyderne for at hellige os karrieren.

Af samme grund var det regelsæt, vores børn skulle rette sig efter, nok også et nummer strengere end det, de fleste andre børn måtte leve med, for ingen skulle sige, at de strejfede rundt uden opsyn og da de blev større skulle de være hjemme præcis på aftalte tidspunkter og det forventedes også, at de, som de voksede op, påtog sig egne pligter i husførelsen. Således lærte alle mine fire børn til eksempel at lave aldeles glimrende mad, længe før de fik deres egne hjem.

Der er ikke tvivl om, at ungerne af og til syntes, at vi i vores nidkærhed var et nummer for skrappe og de kunne til enhver tid hente bekræftelse på, at det forholdt sig sådan, når de kom i kammeraternes hjem, hvor den gode mor gik rundt og ydede heldagsservice. Det er ikke længe siden, min søn Christian betroede mig, at hans kammeraters mødre altid gav udtryk for, at de havde meget ondt af ham. De levede

også – som fru Villemoes Andersen – i håbet om, at det stod frygteligt til hjemme hos den udearbejdende mor. Mange af vores kvindelige kolleger var ofre for de samme holdninger, men sært nok fungerede deres hjem og deres familieliv også aldeles storartet.

Nu, mange år efter kan jeg se, at det er dette pres fra omgivelserne, der har udmøntet sig i det levedygtige begreb, der hedder den udearbejdende mors samvittighedsnag. Selv om langt de fleste unge og yngre koner i dag har udearbejde, selv om i hvert fald de bedre uddannede har mænd, der arbejder på mere eller mindre lige fod med dem i hjemmet, forfølges de stadig af denne stinkbombe fra hullet, den dårlige samvittighed, som de ikke kan bruge til noget som helst og som de derfor burde befri sig for.

Men det kan jeg sagtens sige. For hvordan er jeg selv? I skrivende stund er det kun et par uger siden, jeg havde aftalt, at børnene, svigerbørnene og børnebørnene skulle komme hos mig til den nogenlunde faste søndagsmiddag, som vi holder på skift. Ganske vist havde jeg faktisk for travlt med mit manuskript til at jeg også kunne tillade mig at stå over gryderne og panderne, men det var der heldigvis råd for. For her i området har vi de herligste etniske pizzabagere og hele familien elsker deres produkter.

Dette blev aftalt en fredag. Hvordan går det så til, at jeg lørdag morgen sætter skrivemaskinen til side og begiver mig til butikstorvet for at købe ind til en af mine hjemmelavede specialiteter? Svaret er ikke det enkle, at jeg faktisk elsker at lave mad til gæster, men også, at det stadig ikke skal spørges, at jeg er den, der springer over, hvor gærdet er lavest, bare fordi jeg skal klare et påtrængende arbejde ved siden af. Vel fik jeg frigjort mig for frk. Vestergaards høje gærde, men livet formede sig sådan, at jeg i farten selv fik rejst et i tilsvarende højde. Sådan at jeg nu skal hjem og lave kalvekoteletter med friske asparges og nye kartofler og ikke sovs, men sauce, til familien, der ellers har sat næsen op efter pizzaer.

Inderst inde ved jeg, at det er det rene fjollereri og det er min eneste trøst, at Eva, min gamle medkæmper på den hjemlige